

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1725

Casus II. De Conscientia Dubia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39911

CASUS II.

De Conſcienſia dubia.

Baldus variis angitur dubiis,
 1. Quoties argumenta fidei pro & contra excutit, putat se dubitaſſe in fide. 2. Et ignorat quid ſit dubium juris & facti. 3. Quale peccatum ſit agere cum conſcienſia dubia. 4. An in dubio juris & facti ſemper teneatur ſequi tutiora. 5. 6. 7. An in dubio extra materiam juſtitia melior ſit conditio poſſidentis. 8. Quæ pars poſſideat. 9. Dubitat an lex exiſtat, an ſit promulgata, vel abrogata; an hæc vel illa conſuetudo habeat vim legis; an votum emiſerit, vel voto emiſſo ſatiſfecerit; an Horæ recitaverit, an cum debita intentione; an diſpenſatio vel abſolutio à cenſuris ſit valida. 10. An culpabiliter occiderit. 11. Percuſſit hominem dubitans an eſſet Clericus. 12. An mortale amiſerit, vel amiſſum ſit legitime conſeſſus. 13. An habeat ætatem neceſſariam ad jejunium & ſacros Ordines. 14. An per ſonitum duodecima nocturne dies jejunii tranſerit, & carnes comedere poſſit, vel econtra. 15. An mediam noctem cenando exceſſerit, ideoque altero die nequeat celebrare. 16. An voverit ſub mortali, an veniali, an calicem aureum vel argenteum, num ante vel poſt pubertatem. Pro reſolut.

QUÆR. I. Quid & quotuplex ſit dubium?

1. Dubium eſt ſuſpenſio intellectûs non potentis ſe determinare pro alterutrâ parte contradictionis, adeoque dubium non eſt proprie apprehenſio utriuſque partis oppoſitæ, aliàs enim in rebus fidei pro & contra inquirens dubitaret voluntariè in fide, quod nemo dicit, neque eſt neceſſariò judicium de inſufficienciâ & incertitudine motivi. *Teril. reg. 50. num. 6.* Si intellectus ſit ſuſpenſus ex defectu ſufficientis motivi, dicitur dubius negativè; ſi ſit ſuſpenſus ex eo, quod utrumque habeat gravia, ſed æqualia motiva, dicitur dubius poſitivè.

2. Dubium aliud eſt Juris, aliud facti. *Juris* eſt, quando dubitatur de licentia actionis, de obligatione legis, aut conſuetudinis, vel etiam, ut plures volunt, de valore actûs. *Dubium facti* eſt, quando dubitatur de aliis quàm de his, v. g. an aliquid ſit factum, an Horæ recitatæ, an reſta intentio adhibita, an peccatum amiſſum, an lex violata, an votum emiſſum &c. Utrumque dubium po- teſt eſſe vel practicum vel ſpeculativum: ſi dubites in genere, an hæc vel illa lex obliget, habes dubium *juris*

juris speculativum; si dubites an certa lex te hic & nunc obliget, habes dubium juris practicum.

3. QUÆR. II. An & qualiter peccet qui agit cum conscientia dubia?

R. Qui agit cum conscientia practice dubia, hoc est, qui non habet examen ultimum certum vel saltem excludens omnem prudentem formidinem, ne actio hic & nunc ponenda fortè sit illicita, peccat illo genere peccati, de quo dubitat. Ratio est, quia talis sic est constitutus, ut virtualiter dicat, quamvis dubitem an hæc vel illa actio mihi sit prohibita, tamen volo eam facere, ideoque quantum est in se, contemnit legem: quod si dubium practicum oriatur ex dubio speculativo, v. g. dubitas an hodie tenearis jejunare, eo quod dubites an hodie jejunium sit præceptum, debes primò diligenter inquirere in præceptum, inspiciendo calendarium, interrogando alios: si adhibita sufficienti diligentia præceptum nullum reperiatur, poteris te resolvere pro libertate, ut statim dicam, nec tunc agis ex conscientia dubia, sed ex practice certâ, v. g. hac: *Lex invincibiliter ignorata non obligat, hæc lex, si fortè est, ignoratur a me invincibiliter, ergo.*

4. QUÆR. III. An & qualiter in dubio, quod post diligens examen resolvere non possum, tenear sequi quod est tutius? tutius autem hic vocatur, quod magis removel à periculo omnium peccati etiam materialis: sic si dubites an hodie obligeris jejunare,

tutius est jejunare, quia si jejunes, ne quidem peccas materialiter; si verò non jejunes, potes peccare saltem materialiter, quia jejunium fortè est præceptum.

R. Cum communi contra *Wendrochium, Jul. Mercurum, Vinc. Baron.* & paucos alios, in dubio non semper esse obligationem ad partem tutiorem. *Probat*ur 1. Quia ipsa Ecclesia dispensat in Matrimonio rato contra sententiam tutiorem *S. Bonavent.* & *Scoti*, item in votis solennibus contra tutiorem *D. Th.* 2. Miles dubius de justitia belli potest bellare juxta *c. quid culpatur. 23. q. 1.* cum tamen non bellare esset tutius. 3. In dubio an ager, quem bonâ fide teneo, sit meus, non teneor eum dimittere, etsi hoc foret tutius: item in dubio, an actus à Superiore præceptus sit licitus, possum obedire, quamvis tutius esset deprecari. 4. *Alexander VII.* damnavit hanc 3. proposit: *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam*, sed probabilissima sæpe est minus tuta, qualis est v. g. ea, quâ communiter docetur non esse obligationem statim pœnitendi, cum tamen statim pœnitere sit tutius. 5. Certum est, quod tutò & prudenter sequar sententiam communem, sed quod non sit obligatio in dubio semper sequendi tutiora, est communis & ferè omnium sententia contra paucos, ut videre est apud *Teril. hic q. 22. Moya de opin. prob. q. 6. §. 2. & 3. & alios q. seq. citandos, ergo.* 6. Lex semper sequendi

quendi tutiora esset onus intolerabile, quia ne quidem liceret sequi sententiam probabiliorē contra legem, quæ rationes non tantum probant pro dubio facti, ut aliqui volunt, sed etiam pro dubio juris, quando agitur de obligatione legis, ut patet consideranti, & dubium de existentia legis vel voti, est dubium facti, ergo tunc saltem non erit obligatio sequendi tutiora. Deinde certum est, quod lex non sufficienter promulgata & invincibiliter ignorata non obliget, sed lex sequendi semper tutiora in dubio juris non est sufficienter promulgata, cum Doctissimi post studiosissimam inquisitionem eam existere negent, ergo. Jam dicta intellige de dubio negativo, nam in dubio positivo, in quo habetur grave motivum pro utraque contradictionis parte, possum eligere quamlibet partem etiam minus probabilem, exceptis quibusdam materiis, in quibus ne quidem probabilior, sed semper tutior sequenda est, ut dicam *Cas. seq.* Dum vero Canones & SS. Patres volunt in dubiis tutiora esse sequenda, vel loquuntur de dubio practico, aut de certis tantum materiis, vel id tantum astrunt per modum convenientiæ, non per modum regulæ universaliter obligantis.

5. QUÆR. IV. An axioma juris: *in dubio melior est conditio possidentis*, non tantum teneat in materia justitiæ, ut fatentur fere omnes, sed etiam in materia aliarum virtutum?

v. Affirmativè. *Henriq. Suar. Filliut. Martinez to. 1. moral. c. 1. q. 9. n. 3. Sanch. l. 1. mor. c. 10. Tamb. Sporer n. R. D. Jansen Pars 1.*

75. & plures apud *La Croix lib. 1. n. 502. Salas p. 2. t. 8. d. un. sect. 18. n. 166. Mezger de consc. disp. 12. a. 3. n. 10. Moya cit. q. 5. n. 18. Vva opusc. 2. q. 3. a. 4.* Ratio est 1. Quia ideo in materia juris prævalet bonæ fidei possessor, quia ipsa possessio in dubio est aliqua præ eminentia, ob quam possessor non debet privari re, nisi probeatur esse non sua; item possessor est quasi reus, & alter, qui petit, est actor, in dubio autem favendum est reo secundum *Reg. jur. 154. ff. de reg. jur.* atqui in materia aliarum virtutum libertas, quæ juxta *Reg. 122. ff. de reg. jur.* omnibus rebus est favorabilior, etiam sæpius est in possessione contra legem, aut lex contra libertatem: sic in materia Religionis, si dubitem, an voverim, non obligor voto; e contra in materia obedientiæ si dubitem, an lex Superioris sit justa, subditus tenetur obedire; in dubio, an valeat matrimonium bonæ fide jam contractum, teneor reddere debitum, ut habet *communissima*, sed non potest horum dari alia ratio, quam quod libertas, Superior, & matrimonium sint in possessione sui juris, ergo. *Si dicas cum Fagn. in c. ne imitatis à n. 190.* possessio est tantum circa res, quarum potest haberi dominium, sed res, quarum potest haberi dominium, pertinent ad materiam justitiæ, ergo. Deinde, ideo in materia justitiæ melior est conditio possidentis, quia in dubio possessor præsumitur esse verus dominus, atqui præsumptio veri domini non tenet in materia aliarum virtutum, ergo. *Contra est*, etiam homo

B

homo

homo est suo modo dominus & possessor libertatis & innocentiae, nam dicitur quis dominus & possessor agri, beneficii, honoris, quamdiu nullum obstat factum, jura, leges, quae dominium vel possessionem istam infirmant, tener quippe haec omnia tanquam sua, si non corporis, saltem animi jurisque adminiculo suffultus, cur non ergo quis dici posset dominus & possessor innocentiae & libertatis, quando illa nullo contrario facto vel jure infirmantur, siquidem illa penes se habet jure naturae contradita, ergo sicut in dubio est praesumptio pro possidente agrum, sic & in dubio an sit lex, est praesumptio pro libertate possidente, sive illam libertatis possessionem voces veram, sive minus strictè talem; sicut in criminalibus tamdiu est praesumptio pro Rei innocentia, quamdiu non probatur nocens, sive illam praesumptionem voces possessionem innocentiae, sive non, est cavillatio de nomine, & in dubio favendum esse possessori, est aequitatis naturalis, quae tam in- quam extra materiam justitiae locum habere debet. 2. Illud est in possessione & praeminentiâ, pro quo est praesumptio juris, sed in dubio an existat lex, votum, juramentum &c. praesumptio est pro libertate, nam libertas ante dubium de lege erat certa, contra certam autem libertatem non praevalet lex dubia, & existentia legis vel voti est quid facti, quod non praesumitur. 3. In dubio possum retinere agrum bonâ fide possessum, etsi sit periculum materialis injustitiae, ergo quando libertas est in possessione, pos-

sum stare pro libertate cum periculo peccandi materialiter contra legem; non enim est minor obligatio vitandi periculum peccati contra justitiam, quam contra alias virtutes.

Dices. In materia justitiae lis est inter hominem & hominem, in materia aliarum virtutum lis est inter hominem, & legem Dei, ergo meritò favendum est Deo, sicut in dubio favetur Ecclesiae, matrimonio, doti & aliis causis piis. *Contra est,* in materia justitiae etiam lis est de lege Dei, quae praecipit, non retinere rem alienam invito domino; & tamen in dubio possessor eam retinere potest cum periculo materialis injustitiae, ergo in materia aliarum virtutum etiam stari potest pro libertate possidente cum periculo peccandi materialiter contra legem. Quod in dubio favendum sit causae piæ, habetur ex lege positivâ Ecclesiae, quod verò in dubio semper sit eligendum tutius seu standum pro lege contra libertatem, nullâ lege probari potest.

Instabis 1. In dubio obediendum est Superiori, Deus est omnium superior & est in possessione juris praecipendi. 2. Lex naturalis & divina est aeterna, ergo antecedit & possidet contra libertatem humanam. 3. 1. *Retorquendo.* Lex justitiae est naturalis & divina, ergo in dubio tenetur possessor Deo obedire, & agrum restituere; item lex justitiae est aeterna & prior, ergo possidet contra possessionem agri. 2. In dubio, an sit vel non sit lex, obediendum est Superiori N. in dubio, an lex jam existens sit
justa

justa, obediendum est superiori C. nam tunc lex est in possessione & non aliàs.

Ad 2. Lex naturalis & divina existens & sufficienter promulgata est in possessione contra libertatem C. non existens aut non sufficienter promulgata, ideoque inculpabiliter ignorata, veluti hæc, est in possessione contra libertatem N. Idem adversarii coguntur respondere de possessore in materia justitiæ, in quam præcipua eorum argumenta evidenter retorqueri possunt.

8. QUÆR. V. Quæ pars sit in possessione?

R. Illa est in possessione, pro qua est præsumptio juris, seu quæ onus probandi in aliam rejicit. Pro illa autem est præsumptio, quæ vel est certa, vel est prior, vel saltem magis favorabilis dubitanti: v. g. dubitas post diligens examen de existentia legis, voti aut juramenti vel de essentiali constitutivo legis, puta an lex sit promulgata, usu recepta, an consuetudo habeat vim legis, non obligaris voto, lege, aut consuetudine, quia libertas est in possessione, nam ante dubium de lege vel voto certò eras liber à lege & voto, ergo tibi probari debet, quòd existat lex vel votum, neque certa libertas tollitur per legem dubiam, Econtra si certus sis existere legem, votum, vel juramentum, & dubites, an lex cesser, an voto satisfeceris, vel ab eo sufficienter excusatus sis, possessio est pro lege, voto, aut juramento, quia lex, votum, juramentum sunt certa, solutio autem & excusatio incerta, & dubia; debito autem certo non satisfit per

solutionem vel excusationem incertam. *Suar. de leg. l. 6. c. 8. n. 7.*

QUÆR. VI. Quid in dubio facti?

R. Observanda est regula apud omnes recepta teste *Laym. l. 1. t. 1. c. 5. n. 30. Factum in dubio non præsumitur, sed demonstrari debet. leg. in bello §. facta ff. de captivis.* Si tamen principale factum sit certum, & dubitetur tantum de accessorio, quod de jure faciendum erat, vel fieri solet, tale accessorium præsumitur: v. g. orãsti horas, audivisti Missam, explèsti pœnitentiam, sed dubitas, an cum debita in- & attentione; es confessus, & dubitas, an cum sufficienti examine vel proposito, in his omnibus accessorium præsumitur, & generaliter quando omnia externa in confessione, oratione, promissione & similibus posita sunt, actus interni in dubio præsumuntur, etiam ex hoc capite, quia in dubio standum est pro valore actus, ideoque dispensatio, absolutio à censuris vel reservatis in dubio censentur valida, & hæc præsumptio fortior est quàm possessio legis contrariæ. *Dian. p. 4. t. 3. ref. 45. & 46.* Si ipsum factum principale sit dubium, hoc ipsum nunquam præsumitur, excepto solo dubio commissi homicidii, in quo dubitans censetur irregularis in foro tam inquam externo, sic enim statuitur *in c. significasti & c. penult. de homic.*

QUÆR. VII. Quæ hæc ulterius pro praxi deducenda?

R. Seqq. 1. Si percussisti hominem, quem timebas esse clericum, si ex post adhibitâ diligentiam non possis rescire, an sit clericus vel laicus, in

- animo quidem es sacrilegus, non tamen quoad incurrendam excommunicationem: item suscepisti sacros Ordines cum dubio de sufficientia ætatis, teneris quidem abstinere ab usu Ordinum, usque dum ætatem certè consecutus fueris, non tamen es suspensus, nisi confiter tibi revera ætatem legitimam defuisse, quia delicta consummata & inde consequens pœna in dubio præsumi non debent, *odia enim restringi, favores convenit ampliari.*
12. *reg. 1. far. in 6. 2.* Si dubites, an admiseris mortale, & per consequens, an tenearis illud confiteri, ex communi sententiâ & maximè propter auctoritatem antiquorum ferè omnium teneris confiteri, quamvis oppositum etiam sit probabile, eò quòd delicta non præsumantur, & in dubio absolvendus sit reus vel maximè tunc, quando crimen ne quidem probabiliter probari potest. *Vid. cas. 97. n. 23.* 3.
13. In dubio, an quis expleverit annum vigesimum primum, si post accuratam inquisitionem dubium vincere non possit, non tenetur jejunare, quia libertas est in possessione, & mutatio ætatis, quæ est aliquid facti, non præsumitur, ideòque in tali dubio Subdiaconatum suscipere non poterit. 4.
14. In dubio, an dies jejunii per sonitum

duodecimæ nocturnæ transierit, non potes comedere carnes, quia dies jejunii est in possessione, certum enim est, diem jejunii extitisse, & incertum est, an transierit; è contra, si dubites, an dies jejunii cœperit, possessio est pro die libero, & mutatio temporis est quid facti, quod non præsumitur. 5.

15. Sacerdos, qui dubitat, an mediam noctem cœnando excefferit, juxta *Laym. n. 36.* potest altero die etiam ex sola devotione celebrare, eò quòd pia mater Ecclesia non sit censenda tam strictè obligare in dubio: ego id verum judico, si adsit aliqua causa celebrandi, etsi non omnino gravis. 6.

16. Si vovisti & dubites, an sub veniali, an sub mortali, an calicem aureum, an argenteum, an religionem in genere, an in specie, & generaliter, si dubites de modo contractæ obligationis, tutò præsumitur id, quod minus est & favorabilius, nisi sit præsumptio fortior in oppositum. 7.

In dubio, an votum emissum sit in pubertate, potest pater vel tutor illud irritare, tum quia mutatio ætatis non præsumitur, tum quia Superior in dubio non est spoliandus suo jure & auctoritate. Plura alia dubia circa leges *V. cas. 5. n. 18.* circa restitut. *cas. 38. n. 18.* circa vota *cas. 68. q. 3 cas. 69. q. 2.*

